

Бириниз жүрипсиз базарды гезип,
Бириниз жүрипсиз мазарды гезип,
Күйдирмең аналық қалбимди езип,
Не қылып жүрипсиз, балажанларым!?
Орманбет үмिति – алтын урнақсаң,
Жүзлерің жсырылған дүздің, қурақтан,
Оразан, Маманның руўхын шыратпаң,
Арыңды таппама, балажанларым!
Қайыр сорау қанымызға сиңбеген,
Гәзәптың атына бабаң минбеген,
Қол жайғанды шайтан деген, жин деген,
Өнер жолын ізлең, балажанларым!

Шынлығына келгенде, тап усы күнлери де базарлар менен мазарларда гейпара өзлери билмейтуғын қуран сүрелерин оқып, айырымлары базарларда қол арба айдап, пул табыуға бейим психологияға берилип өмір сүрип атырған балалар аз емес. Бірақ, оларды базар экономикасының сиясаты менен де, мийнеткешлик, мийнетке таярлау принципі менен де ақлау мүмкін емес. Оларға, ең алды менен, сондай жас өспірімдер менен балалардың ата-аналары, қалаберди, хәзирги жәмийетлик орталық жууапкер екенлиги анық. Сол себепли де шайыр анық усы мәселени кескин түрде ортаға қоя отырып «Садақа сорайсыз,

Әдебиетлар

1. Нызам үстинлигин хәм инсан мәплерин тәмийинлеу - елимизди раўажландырудың хәм халық абаданлығының гиреуі. Өзбекстан Республикасы Президенти Шавкат Мирзиёвтың Өзбекстан Республикасы Конституциясы қабыл етилгенинин 24 жыллығына бағышланған салтанатлы мәресимдеги баянаты. //«Еркин Қарақалпақстан», 8-декабрь 2016-жыл, №148-149 (19923).
2. Өзбекстан Республикасын буннан былай да раўажландыру бойынша хәрәкетлер стратегиясы хақында Өзбекстан Республикасы Президенти Пәрманы. 2017-жыл 7-февраль. / «Еркин Қарақалпақстан», 11-февраль 2017-жыл, №19 (19949).
3. Каримов И.А. Өзбекистон: миллий истиклол, иктисод, сийсат, мафкура. -Т.: 1996.
4. Өзбекистон Республикасы Конституциясы. -Т.: «Өзбекистон», 2003.
5. Кудайбергенова Т. Хуқықый әдеп икрамлылық тәрбия хәм оны жетилистиру мәселелери. //«Илим хәм жәмийет», №3, 2015.

РЕЗЮМЕ

Мақолада хуқықый тарбия, хуқықбузарлыққа қарши кураш ғояларининг бадий асарларда акс этиши масаласы И.Юсупов, М.Жуманазарова, Г.Давлетова қаби шоирларининг мустақиллик йилларидаги асарлари мисолида тахлил этилган. Шундай қилиб, одоб-икром, хуқықый малака ва хуқықый маданиятти ешлар онгига сингдиршида бадий адабиёттининг тарбия курали сифатида бажарадиган эстетик вазифасы нихоятда кучли эканлиги аниқ мадослар воситасида кўрсатиб берилган

РЕЗЮМЕ

Статья посвящается анализу вопросов правового воспитания и отражения идей борьбы против нарушений закона в художественной литературе за годы независимости на примере поэтических произведений известных поэтов И.Юсупова, М.Жуманазарова и Г.Даулетовой. Делаются выводы о том, что художественная литература играет большую эстетическую роль в качестве средства воспитания в нравственном и правовом воспитании и повышения правовой культуры в сознании молодежи.

SUMMARY

The article is devoted to the study of issues of law education and expressing the ideas of struggle against law violation in the works of fiction the years of Independence on the example of the works of the famous poets I.Yusupov, M.Jumanazarova and G.Dauletova. In the conclusion it is emphasized that literary work plays a great aesthetic role as a means of upbringing in moral and law education and development of law culture in the youth's consciousness.

ЭЛЕКТРОН ҰҚУВ КУРСЛАРИ (ЭҰК)НИ ЯРАТИШ

М.Алламбергенова - педагогика фанлари номзоди, доцент

Қ.О.Зарипов - таълимда ахборот технологиялари мутахассислиги 2 курс магистранти

Ажсиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: электрон ўқув курси (ЭҰК), замонавий электрон ўқув курси, электрон ўқув мажмуа, online, иллюстрациялар, хрестоматик тўплам, гиперматли технологиялар.

Ключевые слова: электронный учебный курс (ЭУК), современный электронный учебный курс, электронный учебный комплекс, онлайн, иллюстрации, хрестоматический комплекс, гипертекстовая технология.

Key words: E-learning course (E-LC), the modern e-learning course, e-learning complex, online, illustration, reading complex, , the hypertext technology.

Республикамыз ижтимоий ҳаётида янгича қарашлар қарор топаётган бир шароитда педагог кадрларни тайёрлаш, бу борада замонавий педагогик ва ахборот технологияларидан, жумладан, электрон ўқув курсларидан фойдаланиш масалаларига алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Ўқув-тарбия жараёнида электрон ўқув курси (ЭҰК) нинг ўрни ҳақида гапирганда, турли таълим шакллари, шу жумладан, аралаш таълим шакллари, ёнма-ён борадиган таълим шакллари, бу борада алоҳида аҳамият касб этади. Технологик нуктаи назардан, таълим жараёни барча қатнашувчиларининг имкониятлари ва эҳтиёжлари ҳисобга олинган ҳолда, ўқув-методик ресурсларни тақдим этишнинг методик асосланган принципларини ишлаб чиқиш ва ўқув-методик, илмий-тадқиқот ҳамда ахборот ресурслари тизимидан фойдаланишни ташкиллаштириш ва электрон ўқув курсларини яратиш, бу йўналишдаги асосий вазифалардан бири ҳисобланади.

Замонавий таълим услубиёти компьютер технологиялари ёрдамида ўқитиш принципларини амалга оширишнинг янада самарали усулларини изламоқда. Бу борада электрон ўқув курслари замонавий таълим услубиётида имкониятларни юзага чиқарувчи дастур-и амал бўлиб хизмат қилмоқда.

Замонавий электрон ўқув курси - бу компьютер технологиялари ва интернет воситаларини қўллашга асосланган яхлит дидактик системадир. Унинг асосий мақсади индивидуал ва оптимал ўқув дастури бўйича фақат ўқувчиларни

қалай тыңларман!? Жанымды алағой, балажанларым!», «Жүрегимди қанжар менен тилкимлеп, қан жылатпаң мени, балажанларым!»-деген сөзлерин шынлық, хадаллық, пәклик хәм мәртлик көзқарасларынан, бүгінги заманластарымыздың барлығы – басшы да, қосшы да дурыс түсингени ертеңги келешегимиздің нурын болған балаларымыз, жасларымыз, улыўма келешек әўлад ушын жүдә үлкен әхмийетке ийе деген пикирге келиўге туўра келеди.

Шайыраның «Хәзиргиниң балалары» қосығы да тиккелей перзент тәрбиясына бағышланып жазылған. Қосықта автор тәрпинен хәр бир перзент мисли бир бағқа уқсайтуғынлығы, оның мийўесиниң татлы ямаса ашшы болыўы бағманның бағқа берген тәрбиясына байланыслы екенлиги, сонлықтан жаман перзент болмайды, ал жаман тәрбия болады деген идея алға сүриледі.

Улыўма алғанда, жаслар тәрбиясы, соның ишинде хуқықый тәрбия мәселесинде көркем әдебиаттың орны хәм хызметі жүдә үлкен. Өйткени, мәнәўият, мағрийпет, мәдений мийрас, тарийхый естеликлер менен бир қатарда көркем әдебиатсыз мәнәўиятты қәлиплестириў, бүгінги жас әўладты шахс сыпатында жәмийеттиң ажыралмас бир бөлегі сыпатында қәмалға келтириў - қыйын хәм жууапкерли мәселе.

ўқитиш эмас, балки шу билан биргаликда таълим жараёнини бошқариш ҳамдир. Видеотасвирлар, анимацион лавҳалардан иборат овозли динамик рангли тасвирлардир.

Электрон ўқув курси(ЭҰК) - бу ўқув материалининг умуман янги кўринишидир. Уни ўзлаштириш учун маълум ва асосланган, тушунарли бўлган барча нарсаларни акс эттириш керак [1].

Бугунги кунда асосан қуйидагилар электрон ўқув курслари ҳисобланади:

- ўқув фанининг энг муҳим алоҳида бўлимлари наشري (маъруза, мустақил иш, назорат топшириқлари ва тестларни электрон курслари);
- ўқув фани бўйича маълумотномалар ва маълумотлар базалари;
- машқ ва масалалар тўплами;
- турли машғулотларни қўллаб-қувватловчи компьютерли иллюстрациялар;
- хрестоматик тўплам;
- назорат қилувчи компьютер дастурлари;
- ўқув эксперименти, лаборатория ишлари, курс ишлари ва диплом лойиҳаларини олиб бориш бўйича методик кўрсатмалар [2].

Ҳозирги вақтда амалиётда, ЭЎКларини яратишда асосан қуйидаги технологиялар қўлланилади:

- маълумотлар базалари технологиялари (шу жумладан, мултимедияли) билан биргаликда юқори даража дастурлаш тилида яратиш;
- гиперматнли технологиялар;
- ихтисослаштирилган инструментал воситалар ёрдамида яратиш [3].

Юқорида келтириб ўтилган назариядан келиб чиқиб, биз «Умумий ўрта таълим мактаблари учун электрон ўқув мажмуа» мисолида ЭЎК яратдик. Ушбу электрон ўқув мажмуа тўлақонли электрон ўқув курсини яратиш мақсадида ишлаб чиқилган бўлиб, унда мактаб курсидаги барча фанлардан электрон ўқув курслар яратилган бўлиб, ундаги ҳар бир фан алоҳида электрон ўқув курси, тақдимот, online тест ва машғулотлардан иборат. Бундан ташқари электрон ўқув мажмуада зарур ахборотларни осон излаб топиш мақсадида излаш системаси ва ўтилган материалга қайтиш ҳам жорий қилинган.

Ушбу технология асосида яратилган электрон ўқув мажмуанинг афзаллиги, фойдаланиш интерфейси қулайлиги ва барча таълим олиш истагида бўлган мустақил фойдаланувчилар учун мўлжалланганлиги, шунингдек, уни ўқитувчи ва ўқувчиларга тақдим этишнинг универсаллигида: электрон ўқув мажмуа дискетга ёки компакт-дискка ёзилиши, интернет тармоғи орқали ёки ўқув юртининг локал тармоғида тарқатилиши мумкин.

Адабиётлар

1. Абдуллаев Ш., Амиров Д. - Обзор развития информационно-коммуникационных технологий в Узбекистане за 2006-2008 г. сборник научных трудов / Координаторы; - Т.: ИКТП, 2008. - С.100. ил. - (Узбекское агентство связи и информатизации. УНДП).
2. Г. Р. Громова. - Библиотека информационной технологии : сб. статей. Вып. 1 / Под ред. -М.: «Наука», 1990. -С. 208.
3. Holt, Rinehart and Winston - Shore, Barry Introduction to computer information systems: monografiya / Barry Shore. - New York : Inc., 1988. -С. 540.

Мақолада электрон ўқув курслари ва электрон ўқув мажмуалар яратиш ҳамда уларни таълим жараёнида замонавий педагогик технологиялардан фойдаланган ҳолда қўллаш усуллари кўрсатилган. Яратилган электрон ўқув курси мактаб курсидаги барча фанлардан электрон ўқув курслар мажмуасини ўзида жамлаган.

В статье приведены критерии создания электронного учебного курса и их применение в учебном процессе с помощью современных педагогических технологий. Созданный электронный учебный курс включает в себя ЭУК по всем предметам школьного курса.

The article deals with the criteria of creating e-learning course and their using in teaching process with the help of modern pedagogical technologies. The e-learning course includes the complex of all e-learning courses in subjects of school course.

BASLAWÍSH KLASS OQÍWSHÍLARÍNDÁ FIZIKALÍQ SAPALARDÍ RAWAJLANDÍRÍWDA MILLIY OYÍNLARDÍŇ ROLÍ

M.J.Allayarov - *úlkén oqıtıwshı*
Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq institutı
P.M.Joldasbaev - *2-basqısh magistrantı*
Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti

Tayanch sozlar: jismoniy madaniyat, jismoniy tarbiya, jismoniy sifat, milliy oyinlar, tezlik, egiluvchanlik, chaqqonlik, chidamlilik, kuch.

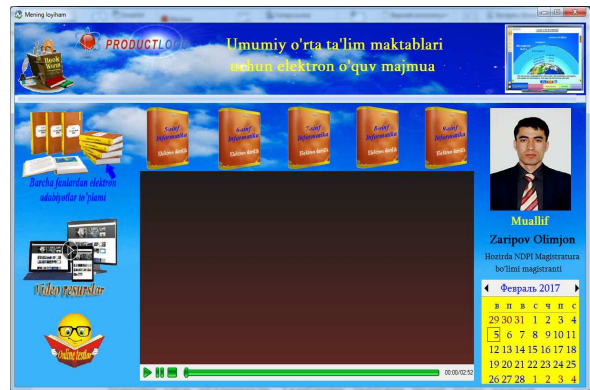
Ключевые слова: физическая культура, физическое воспитание, физические качества, национальные игры, быстрота, гибкость, ловкость, выносливость, сила.

Key word: physical culture, physical education, physical quality, national plays, the speed, flexibility, dexterity, endurance, power.

Xalqımızdın mın jıllar dawamında jaratqan, áwladtan áwladqa ótip kiyatırǵan dóretiwsilik baylıqların toplaw, úyreniw, bul bay xızmetler tiykarında ósip kiyatırǵan jas áwladtı mánawiy bay, ruwxıy pák, fizikalıq barkamal qılıp tárbiyalaw búgingi kúnde ahmiyetli mashqalardıń biri.

Ásirese, elimiz ǵárezsizlikke eriskennen soń milliy miyraslarımız, dástúrlerimizge bolǵan itibar jáne de kúsheydi. Bul turmıstıń bárshe tarawlarında túrlı dárejede ózin kórsete basladı, sol qatarında tárbiyanıń tiykarǵı bólimlerinen biri dene mádeniyatınıń bir bólegi “dene tárbiya” da usılar qatarında. Ózbekstan Respublikasınıń “Dene tárbiyası hám sport haqqındaǵı” Nızamın da, - Ózbekstan respublikası xalqlar milliy mádeniyatınıń ajralmas bólegi, fizikalıq hám mádeniy, ruwxıy kámillikniń ahmiyetli deregi” ekenligi ayıladı [1].

Ǵárezsizlik jıllarında elimizdın kóp ǵana professor oqıtıwshılar hám ilimpazlar milliy oyinlarımızdı izertlep oynlardın ósip kiyatırǵan jas áwladtıń tárbiyasındaǵı tutqan ornı hám paydalı tárepleri haqqında aytıp ótken. Qaraqalpaqstan Respublikasınıń professor P. Shilmanov háreketli oyinlar ústinde kóp izlenisler alıp barǵan hám ata-babalarımızdan kiyatırǵan kóp ǵana milliy háreketli oynlardı qayta tiklewge erisken. Bul tarawdaǵı ayırım az muǵdarǵa awdarma kitaplar bolmasa, Qaraqalpaq tilinde shıqqan oqıw quralları joq esabında [2:3].

Дастурининг умумий кўрниши

Компьютер экранида электрон дарсликнинг ушбу иерархия тизими тўлағича намоиш этилиши мумкин. Ўқитувчи ва ўқувчи ўртасида ўзаро интерактив ва тесқари алоқанинг йўлга қўйилиши ўқувчи учун яна бир имконият ҳисобланади. Ишлаб чиқилган электрон ўқув мажмуани икки усулда, яъни локал ва тармоқда фойдаланиш мумкин. Локал усули индивидуал ҳолда таълим беришда, тармоқ усули эса ўқувчининг ўқитувчи билан алоқасини ўрнатиш учун қўлланилади. Талабанинг ўқитувчи билан ўзаро алоқаси диалог (online) ёки электрон почта (offline) кўринишда амалга оширилиши мумкин. Асосий ўқув материали талабанинг компютерида жойлашган бўлиб, серверда айрим маълумотлар сақланади, бу эса тармоқда катта ҳажмдаги ахборотларни узатишга чек қўяди.

РЕЗЮМЕ

РЕЗЮМЕ

SUMMARY

Balalardıń ósiwi hám rawajlanıwı menen oynlardın mazmunı ózgerip baradı: oynlar wazıypası dáslepki basqıshlarda apıwayı harakterde bolsa, keyin ala ol bayıp baradı. P.F.Lesgaft óziniń fizikalıq shuǵıwlar sistemasında fizikalıq tárbiya deregi sipatında kórsetip ótedi.

Ol oyn járdeminde bala ómirge, turmısqa tayarlanıwına itibar qaratadı. Onıń háreketli oynlardı ótkiziw ushın qoyǵan talapları búgingi kúnge shekem óz qumbatın joǵaltqanı joq: máselen, ol hár bir oyn aldına anıq maqsetler qoyıwı, ótkizilip atırǵan oyn qatnasıwshılardıń kúch hám qabileterine sáykes keliwı, oyn shuǵıllanıwshılarına unamlı tásir kórsetiwı kerek ekenligin, oynlar sistema túrinde hám kúndelik ótkiziw, oqıwshılardıń belsendiligi hám ǵárezsizligin asırıwǵa háreket qılıw kerekligin eskertken edi [3:543], [4:24].

Oynlardın quramalasıwı, oyn barısı dáslep syujet hám mazmunı boyınsha dúziledi. Ádette, syujet degende oyn barısında balalar sáwlelendiretuǵın waqıyanıń shenberinde túsinedi. Oyn syujeti túrlı dáwirge klassifikasiyaǵa, shaharaq turmıs tarızine, geografiyolıq hám islep shıǵarıw sharayatına baylanıslı túrde jaratıladı.

7-8 jaslı balalardı tán oynlardı fizikalıq sapaların rawajlandırıwǵa qaray tómendegi toparlarǵa ajratıw mómkin

1. Tezlikti tárbiyalawshı oynlar.
2. Kushti asırıwshı oynlar.